

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Kønsarbejdsdeling - diskurs og magt

Ravn, Anna-Birte

DOI (link to publication from Publisher):
[10.5278/freia.14142058](https://doi.org/10.5278/freia.14142058)

Publication date:
1994

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):
Ravn, A-B. (1994). *Kønsarbejdsdeling - diskurs og magt*. Institut for Historie, Internationale Studier og Samfundsforhold, Aalborg Universitet. FREIA's tekstserie Nr. 13 <https://doi.org/10.5278/freia.14142058>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Anna-Birte Ravn

Kønsarbejdsdeling - diskurs og magt

FREIA

*Center for Kvindeforskning i Aalborg
Institut for Samfundsudvikling og Planlægning
Aalborg Universitet
Fibigerstræde 2
9220 Aalborg Ø.
Tlf.: +45 98-158522 Fax.: +45 98-153298*

Tekst
August 1994

13

Anna-Birte Ravn

**Kønsarbejdsdeling - diskurs
og magt**

Anna-Birte Ravn:
Kønsarbejdsdeling - diskurs og magt

Tekst udgivet af:
FREIA, Center for Kvindeforskning
Institut for Samfundsudvikling og Planlægning
Aalborg Universitet
Fibigerstræde 2
9220 Aalborg Ø
Tlf. 98-158522

Tryk: Kopicentralen AUC, 1994

Layout: Inger Jensen og Ellen Nyrup Pedersen

ISSN: 0907-2179

FREIA's tekstserie indeholder foreløbige arbejdstekster, papers til konferencer og seminarer, projektbeskrivelser, foredragsmanuskripter, kapitler fra bøger mv. lavet af forskere med tilknytning til FREIA eller forskere, som har besøgt centret. Formålet med tekstserien er at udbrede kendskabet til FREIA's aktiviteter både internt og eksternt. Redaktører af serien er Ann-Dorte Christensen og Ruth Emerek. Teksterne kan bestilles ved Institut for Samfundsudvikling og Planlægning, tlf. 98-158522 lokal 2452.

FORORD

I april 1994 var FREIA, Center for Kvindeforskning ved Aalborg Universitet, vært for den fjerde årskonference i Foreningen for Kvinde- og Kønsforskning i Danmark.

I den anledning har vi optrykt fire af plenumforedragene i FREIA's skriftserie. Det drejer sig om:

- Anna-Birte Ravn: *Kønsarbejdsdeling - diskurs og magt*. Tekst nr. 13.
- Bente Rosenbeck: *Med kønnet tilbage til den politiske historie*. Tekst nr. 14.
- Jytte Bang og Susanne Stubgård: *Piger og fysik i gymnasiet*. Tekst nr. 15.
- Harriet Bjerrum Nielsen og Monica Rudberg: *Jenter og gutter i forandring*. Tekst nr. 16.

Det sidste plenumforedrag - Anette Warring: *Tyskerpiger - køn, nationalitet og sexualitet* - er publiceret i tidsskriftet "Kvinder, Køn og Forskning" nr. 2, 1994.

Ann-Dorte Christensen

Ruth Emerek

Marianne Rostgård

Tre eksempler¹

I 1906 mødtes repræsentanter for de europæiske regeringer i Bern i Schweiz. Resultatet af mødet blev den såkaldte *Bernerkonvention*, hvori regeringerne forpligtede sig til at søge gennemført et forbud mod kvinders natarbejde i industrien og industrilignende virksomheder. De fleste regeringer i Europa skrev under på konventionen, og forbudet mod kvinders natarbejde blev en del af den nationale lovgivning i hovedparten af de europæiske lande. Norge skrev ikke under. Den danske regering skrev under, men et forbud mod kvinders natarbejde i industrien blev aldrig gennemført i Danmark.

I 1991 besluttede *EF-domstolen*, at national lovgivning, der forbyder kvinders natarbejde, er imod fællesskabets regler - specielt EF-direktivet om ligebehandling af kvinder og mænd fra 1976. Sagen var anlagt af EF-kommissionen mod medlemsstaterne Belgien, Frankrig, Italien, Grækenland og Portugal, der alle stadig har særlige natarbejdsforbud for kvinder som en del af deres nationale lovgivning. Den franske og den italienske regering protesterede, men EF-domstolen holdt fast: Forbud mod natarbejde, der kun gælder det ene køn, er diskrimination, fastslog domstolen. Konflikten er ikke løst endnu.

I 1980 vedtog *Staten Californien* en lov, der gav kvinder, men ikke mænd, ret til fire måneders orlov, hvis de var syge under graviditet og fødsel. Orloven var uden løn, men med sikkerhed for at kunne vende tilbage til arbejdet. En californisk bank anlagde sag mod staten. Banken hævdede, at loven indebar diskrimination mod mænd. Den burde gælde for begge køn. Det endte med, at USA's Højesteret gav staten medhold.

Fire pointer

Eksemplerne viser for det første, at spørgsmålet om en særlig beskyttelseslovgivning for kvindelige lønarbejdere har ført til en århundredlang konflikt, der stadig ikke er løst. At konflikten ikke er løst skyldes, at den afspejler en hovedmodsætning i det moderne industrisamfund: *Modsætningen mellem lønarbejde og familie*. Den mest enkle løsning - at give kvinder særbeskyttelse, fordi de føder, ammer og i de fleste tilfælde også har hovedansvaret for at passe børnene - skaber et utal af nye problemer. Først og fremmest problemet om *lighed* (eller ligeværd) mellem kvinder og mænd på arbejdsmarkedet og i familien. Men også centrale spørgsmål som: Skal staten blande sig i familielivet?² Og generelt spørgsmålet om forholdet mellem stat og borgere af begge køn.³

For det andet: Hvis man går dybere ned i eksemplerne, vil man opdage, at spørgsmålet om en særlig beskyttelseslovgivning for kvindelige lønarbejdere som regel har *delt forskellige grupper i samfundet midt over*. Og hvis man går endnu dybere: At det ofte har delt de enkelte individer midt over. Det skaber et dilemma for os hver især, som det gjorde for folk for 100 år siden. Overnattonale forsamlinger, regeringer, politiske partier, faglige organisationer, kvindeorganisationer og -bevægelser har alle været dybt splittede på spørgsmålet. Hvis der er en tendens, er den, at mænd generelt har været mere indbyrdes enige end kvinder.

Men - og det er den tredje pointe - der er én meget tydelig tendens i udviklingen over tid, som kan udledes af de to første eksempler: I Europa har *den dominerende holdning til spørgsmålet ændret sig over tid*. Med 'dominerende' menes her holdningen hos dem, der har magten til at give og fortolke love. I 1906 var den dominerende holdning, at kvinder og mænd skulle behandles *forskelligt* (Bernerkon-

ventionen). I 1991 er holdningen, at de skal behandles *ens* (EF-domstolen).

Den fjerde pointe er, at denne ændring ikke nødvendigvis er et fremskridt. Man skaber ikke lighed (ligneværd) ved at behandle socialt forskellige individer ens. Ligesom man heller ikke skaber lighed (ligneværd) ved at behandle socialt ens individer forskelligt. Pointen er, at kvinder og mænd på nogle punkter er socialt forskellige, på andre punkter socialt ens. Social forskel eller enshed mellem kønnene varierer i tid og rum. Den er afhængig af den historiske kontekst.

Problemet er m.a.o. *enten-eller tankegangen*: At *enten* skal kvinder og mænd behandles forskelligt - og det må så gælde i alle tilfælde: Hvis kvinder vil have barselsorlov, så kan de ikke samtidig få vellønnede jobs. *Eller* også skal kvinder og mænd behandles ens: Kvinder kan få vellønnede jobs, men så kan de ikke samtidig gøre krav på særforanstaltninger som f.eks. barselsorlov (eller fritagelse fra natarbejde).⁴

Jamen, vil mange indvende, i Danmark i dag kan kvinder da *både* have vellønnede jobs *og* få barselsorlov. Kan vi nu det? lyder modspørgsmålet. Og det umiddelbare svar er naturligvis: Ja, det kan vi. Dansk lovgivning indeholder klare bestemmelser både om ligeløn og om barselsorlov, og nogle kvinder nyder godt af begge dele. Der er ingen lovgivningsmæssige hindringer for, at kvinder kan få både høj løn og barselsorlov - tværtimod.

Men hvordan så forklare, at det store flertal af kvinder - det er jo de mange, der er det interessante - ikke har en løn, der ligger på højde med mænds? Svaret må være, at andre mekanismer end lovgivning ligger bag. Ét bud på en sådan mekanisme kunne være enten-eller tankegangen, der ganske vist er udryddet i lovgivningen, men måske ikke helt i vores bevidsthed, og som derfor kan ligge som en ubevidst

præmis, en udtalt forudsætning, for både vores daglige praksis og kønspolitiske stillingtagen.

I modsætning til lovgivning eller eksplicitte normer, der klart siger, hvad kvinder henholdsvis mænd skal eller bør⁵, er ubevidste præmisser svære at få øje på. Men ligesom lovgivning eller eksplicitte normer kan ubevidste præmisser være en magtmekanisme, der påvirker forholdet mellem kønnene. Og en enten-eller tankegang vil som hovedregel påvirke i retning af større ulighed. Bl.a. fordi den skaber splittelse mellem kvinder.

Hvis der er tale om enten-eller, må vi vælge. Det er svært for de fleste, og historien er fuld af eksempler på, at hvis nogen kvinder foretager et klart valg, vil andre straks markere deres uenighed. De sidste kommer derved let til at placere sig selv i en absolut modpol, selv om de i virkeligheden mener både-og. Sådan har det været historisk, og sådan er det stadig i dag.

Vores opgave som kvinde- og kønsforskere er bl.a. at forsøge at afdække de ubevidste præmisser, de skjulte mekanismer, der bidrager til at fastholde uligheden mellem kønnene. Samtidig er det naturligvis vigtigt at undgå selv at blive fanget af de samme eller lignende mekanismer.

Selv ubevidste præmisser er ikke evige eller uforanderlige. De er skabt engang i en historisk proces - og de kan forandres. I det følgende gives et konkret eksempel på en historisk proces, som formodentlig har bidraget til at skabe en enten-eller tankegang i en dansk sammenhæng.

Særbeskyttelse af kvindelige arbejdere i Danmark?

Eksemplet handler om særbeskyttelseslovgivning for kvindelige arbejdere i Danmark omkring århundredskiftet.⁶ Skulle Danmark ligesom andre lande i Europa indføre et forbud mod kvinders natarbejde i industrien og industrilignende virksomheder? Og skulle industriarbejdende kvinder have barselsorlov?

Baggrunden var industrialiseringen og en hastigt voksende arbejderbefolkning, hvoraf mange levede i yderst miserable kår. Ifølge den officielle statistik var der i Danmark på det tidspunkt ca. 200.000 arbejdere i håndværk og industri. Heraf var ca. 40.000 kvinder og af dem ca. 10.000 gifte kvinder. Mange, navnlig af kvinderne, var hjemmearbejdere, som generelt havde de dårligste løn- og arbejdsvilkår. Mellem 300 og 1000 kvinder var beskæftiget ved natarbejde i industrien uden for hjemmet.

I 1899 foreslog Højre-regeringen en ny fabrikslov, der indeholdt både fire ugers barselsorlov til kvinder og forbud mod kvinders natarbejde. Den endelig lov fra 1901 indeholdt bestemmelsen om barselsorlov, men ikke natarbejdsforbudet.

I 1911 kom Venstre-regeringen, bl.a. foranlediget af Bernerkonventionen, med et nyt forslag om forbud mod kvinders natarbejde, men fabriksloven af 1913 blev vedtaget uden dette forbud.

I begge tilfælde resulterede forslagene om især natarbejdsforbud i en voldsom debat, både i og uden for Rigsdagen - til trods for, at det konkret kun drejede sig om 300-1000 kvinder. (Forslagene gjaldt ikke hjemmearbejdere). Selv de varmeste tilhængere af forbudet var villige til at give dispensation for disse kvinder. Debatten drejede sig ikke om dem. Den drejede sig om fremtiden: Hvordan skulle fremtidens danske

arbejdsmarked - og dermed samfund - se ud med hensyn til kvinders og mænds placering?

Debatten i hovedtræk

Som antydnet ovenfor gav spørgsmålet om særbeskyttelse af kvindelige arbejdere anledning til splittelse mellem mange grupper i samfundet, også i Danmark. Medlemmerne af de fleste partier i Rigsdagen var indbyrdes uenige. Den eneste undtagelse var Socialdemokratiet, hvis Rigsdagsmedlemmer alle støttede forslaget om forbud mod kvinders natarbejde. I den socialdemokratiske bevægelse var meningerne imidlertid delte. Nogle af de kvindelige fagforeninger var modstandere af forbudet.⁷

Selv om der fandtes tilhængere af forbudet - især mænd - inden for Dansk Kvindesamfund, var kvindebevægelsens hovedorganisation éntydigt modstander af et særligt natarbejdsforbud for kvinder.

Debatten inden for og mellem arbejderbevægelsen og kvindebevægelsen er særlig interessant, fordi de to bevægelser på centrale punkter var enige: Begge havde lighed mellem kønnene som en erklæret målsætning. Og begge støttede varmt forslaget om barselsorlov - gerne udvidet ud over de fire uger og med en bedre økonomisk kompensation. Uenigheden gjaldt således udelukkende natarbejdsforbudet.

I det følgende præsenteres hovedargumentationen for og imod et særligt natarbejdsforbud for kvinder, og de skjulte præmisser bag argumenterne trækkes frem. Resultatet af debatten diskuteres, og der gives et bud på dens konsekvenser.

Tilhængerne

De mest éntydige tilhængere af en særbeskyttelse af kvindelige arbejdere i form af et forbud mod kvinders natarbejde i industrien fandtes i toppen af Socialdemokratiet, der i denne sag lod Nina Bang føre ordet, bl.a. i en lang række artikler i partibladet *Social-Demokraten*.

Nina Bangs hovedargument for forbudet var, at kvinder var en særlig slags arbejdskraft, der samtidig med at være arbejdere også var mødre. Kvinder var svagere end mænd både fysisk og socialt, d.v.s. med hensyn til uddannelse og organisering. Og sådan ville det altid være, mente Bang, også i et socialistisk samfund. Derfor måtte staten gribe ind med særlig beskyttelse af de kvindelige arbejdere.

Men selv om kvinder var en særlig slags arbejdskraft, havde de ingen særlige interesser som kvinder i forhold til mænd. Ganske vist skulle de have lønarbejde ligesom mænd, men de skulle ikke have den samme slags lønarbejde. En arbejdsdeling mellem kønnene var den mest rationelle måde at organisere samfundet på (også det socialistiske samfund). Kapitalismen havde bragt kaos og anarki i den arbejdsdeling mellem kønnene, som er karakteristisk for ethvert velordnet samfund, mente Bang. Den arbejdsdeling måtte så vidt muligt genskabes, og et forbud mod kvinders natarbejde var ét middel.

De skjulte præmisser bag Nina Bangs argumentation var:

1. At kvinder og mænd var forskellige.
2. At kvinder var ens (de var mødre).
3. At der var tale om klassekamp, ikke kønskamp.

Disse præmisser er alle udtryk for en enten-eller tankegang.

Også fagbevægelsens top var tilhænger af særforbudet. Ganske vist indrømmede De samvirkende Fagforbunds forretningsfører, Alfred

Christiansen, på et møde om fabriksloven i 1909, at nogle kvinder var stærke nok til at udføre natarbejde. Men hans konklusion var, at disse kvinder måtte være solidariske med deres svagere medsøstre. Med andre ord: Hvis kvinder ikke var ens, så måtte de se at blive det!

Modstanderne

Ud over Dansk Kvindesamfund, repræsenteret af navnlig Julie Arenholt, var de mest éntydige modstandere af særbeskyttelse af kvinder i form af et natarbejdsforbud to kvindelige fagforeninger: Kvindeligt Arbejderforbund og Dansk Typografforbunds kvindelige afdeling, hvis talskvinde var Henriette Crone. Modstanden kom bl.a. til udtryk på store protestmøder i København.⁸

Julie Arenholts og Henriette Crones hovedargument mod forbudet var, at ganske vist var natarbejde skadeligt for alle og burde forbydes for både kvinder og mænd, men et særligt forbud for kvinder var problematisk - ikke fordi det begrænsede kvinders individuelle frihed i al abstrakthed, således som Nina Bang beskyldte dem for at hævde - men fordi det ville forringe kvinders løn- og arbejdsvilkår. Kvinders natarbejde var gennemgående vellønnet, velreguleret og velorganiseret. Det sandsynlige alternativ til natarbejdet var hjemmearbejde, der var alt andet end vellønnet m.v. Hjemmearbejdet var elendigt betalt, arbejdstiden var totalt ureguleret, og meget få hjemmearbejdere var organiserede.

Ligesom mænd var kvinder forskellige, hævdede Arenholt og Crone, nogle var stærke, andre var svage, nogle var mødre, andre var det ikke og ville aldrig blive det. Derfor skulle kvinder ligesom mænd uddanne og organisere sig for at undgå indbyrdes konkurrence og afhjælpe fælles svaghed i forhold til arbejdsgiverne. En væsentlig hindring for kvinders uddannelse og organisering var manglende solidaritet fra

arbejderklassens mænd. Beskyttelseslovgivning handlede i udgangspunktet om klassekamp, men mændene havde gjort lovgivningsspørgsmålet til kønskamp ved at foreslå et særligt natarbejdsforbud for kvinder, mente Crone. Et sådant forbud ville tvinge kvinder ud af kønsblandede fag, hvor det var vigtigt, at de blev, mente Arenholt, fordi løn- og arbejdsforhold generelt var bedre dér end i rene kvindefag.

Der var imidlertid ét punkt, hvor kvinder og mænd var forskellige: Kvinder fødte og ammede børn. Derfor skulle kvinder naturligvis have barselsorlov, mente de begge.

De skjulte præmisser bag Julie Arenholts og Henriette Crones argumentation var:

1. At kvinder og mænd på nogle punkter (de fleste) var ens, på andre forskellige.
 2. At kvinder var indbyrdes forskellige.
 3. At der var tale om både klassekamp og kønskamp.
- Disse præmisser er alle udtryk for en både-og tankegang.

Resultat og konsekvenser

Som allerede nævnt vandt modstanderne af natarbejdsforbudet - Dansk Kvindesamfund, Kvindeligt Arbejderforbund og de kvindelige typografer - slaget om loven. Et forbud mod kvinders natarbejde i industrien blev aldrig en del af dansk lovgivning. Men måske tabte de slaget om 'sjælene', om bevidstheden.

I løbet af de femten år, debatten varede, ændredes deres argumentation. De endte med at acceptere tilhængernes - Socialdemokratiets/Nina Bangs og DsFs - præmisser ved for det første at nedtone kønskonflik-

ten og for det andet at fremhæve kvinders moderskab som hovedargument mod et natarbejdsforbud.

De gjorde det meget elegant ved at vende tilhængernes argumentation på hovedet: Et forbud mod kvinders natarbejde ville først og fremmest gå ud over børnene, hævdede de nu. Det var ikke bare elegant, det var formodentlig også taktisk klogt.⁹

Men samtidig opgav de deres egen både-og holdning og accepterede modstandernes enten-eller tankegang, - og dette skift i diskursen har muligvis fået større betydning for fremtidens danske samfund end nogen lov. Det kan have bidraget til at skabe én af de skjulte mekanismer, der ligger bag vore dages uligheder mellem køn.

Afslutning

Også i dag kan vi konstatere tendenser til en enten-eller tankegang - især blandt unge kvinder.

På den ene side fremhæves kvinders forskellighed fra mænd: Vi vil have lov til at være mødre, siger nogle, og det er os, der skal have ansvaret for børnene, fordi vi er forskellige fra (læs: bedre forældre end) mænd.

På den anden side hævdes, at kvinder og mænd er ens: Vi er nøjagtig ligesom mænd, siger andre, og vi vil behandles på samme måde.¹⁰ At køn skulle have betydning er 'noget fis'.¹¹

Nu skal en gammel kone naturligvis være forsigtig med at give gode råd til yngre medsøstre. Sådanne råd er jo uden tvivl udtryk for bitterhed og frustration. Men hvis analysen er rigtig, er denne enten-

eller tankegang - i begge udformninger - et problem, der politisk bidrager til at fastholde uligheder mellem kønnene.

Her kan så bare udtrykkes et fromt håb om, at ingen af disse holdninger bliver totalt dominerende - med de ulighedsskabende konsekvenser, de formodentlig har.

Noter:

1. Eksemplerne er hentet fra et internationalt forskningsprojekt om kvinder og arbejderbeskyttelseslovgivning omkring århundredskiftet. Resultatet af projektet publiceres i bogform i efteråret 1994:
Ulla Wikander, Alice Kessler-Harris, and Jane Lewis (eds.): *Comparative Studies in Protective Labour Legislation for Women: Europe, the U.S.A., and Australia*. University of Illinois Press, 1994.
2. EF-domstolen mente eksplicit, at familien falder uden for dens jurisdiktion. Hertil er blot at sige, at domstolens afgørelse, uanset udfaldet, har konsekvenser for familien.
3. I U.S.A. er 'freedom of contract'-princippet f.eks. blevet brugt som argument mod statslig lovgivning om barselsorlov - samtidig med, at kvinder er blevet hyldet som "mothers of the nation". Se:
Alice Kessler-Harris: *The Paradox of Motherhood*. I: Wikander 1994.
4. Mange kvinder, bl.a. rengøringsassistenter og sygeplejersker, har *både* natarbejde *og* dårligt betalte jobs. De er et eksempel på, at kvinder bliver 'ofre' for begge diskurser. Ensheds-tankegangen giver dem natarbejde, men ikke høj løn. Forskelligheds-tankegangen giver dem lav løn, men ikke fritagelse fra natarbejde.
5. Det skal lige nævnes, at barselsorlov for kvinder i Danmark indtil for nylig har været en ret, ikke en pligt. Fra i år har kvinder imidlertid pligt til at tage mindst to ugers orlov efter fødslen. Det vedtog Folketinget d. 17. maj 1994 som opfølgning af et EU-direktiv.
6. En uddybning af eksemplet findes i:
Anna-Birte Ravn: 'Lagging far Behind All Civilized Nations': The Debate Around Protective Labor Legislation for Women in Denmark, 1899-1913. I: Wikander 1994.
7. I Danmark findes desværre ikke systematiske undersøgelser af de kvindelige arbejderes holdning til spørgsmålet. Det gør der derimod i bl.a. Finland, der ligesom Danmark og Norge aldrig indførte forbudet. Disse undersøgelser viser bl.a., at det var de gifte kvinder med små børn, der var de største modstandere, mens unge ugifte kvinder gerne så forbudet indført.

8. Nævnes skal også, at på den 2. Internationale Socialistiske Kvindekonference i København i 1910 (hvor det besluttedes at gøre 8. marts til kvindernes internationale kampdag) forsøgte et flertal af de danske socialdemokratiske kvinder med Henriette Crone i spidsen at få vedtaget en resolution imod særforbudet, men forgæves. Nina Bang gik naturligvis imod resolutionen, og det samme gjorde repæsentanterne for 14 af de 16 lande, der deltog i konferencen. Kun de svenske delegerede støttede den.
9. Det taktisk kloge understreges af det gode råd, som den senere indenrigsminister Jens Jensen-Sønderup gav Dansk Kvindesamfunds Aalborgkreds på et debatmøde om kvinders stemmeret i 1905. Jensen-Sønderup, selv aktivt medlem af kredsen, mente ganske vist, at stemmeretten skulle begrundes i naturretten, i at kønnene fra naturens hånd var udrustet med de samme evner, men for at få den igennem rådede han kvinderne til at fremhæve 'Samfundets Brug og Trang til Kvindernes Hjælp', d.v.s. kvinders forskellighed fra mænd. Det var i øvrigt samme Jens Jensen-Sønderup, der på Venstre-regeringens vegne i 1911 fremsatte det forslag til fabrikslov, som for anden gang søgte at indføre et forbud mod kvinders natarbejde i Danmark.
10. De samme unge kvinder er absolutte modstandere af kønskvotering.
11. Citeret fra interview med de to nyvalgte kvindelige formænd for Studentersamfundet, de studerendes organisation på Aalborg Universitet. *Nye Veje, De studerendes blad, AUC. 5. årg., april 1994.*

I FREIA's tekstserie er udkommet:

1. Karin Widerberg: Udfordringer til Kvinneforskningen i 1990'erne - foredrag på Center for Kvinneforskning i Aalborg 10.5, 1990.
2. Feminist Research. Aalborg University. Report 1976-1991, 1992.
3. Ann-Dorte Christensen: Kvinder i den nye fredsbevægelse i Danmark - mellem køkkenruller, resolutioner og teltpæle, 1992.
4. Ulla Koch: Uformel økonomi og social arbejdsdeling - en fortælling om tværfaglighed og det umuliges kunst, 1992.
5. Marianne Rostgaard: Kvindearbejde og kønsarbejdsdeling i tekstilindustrien i Danmark ca. 1830 - 1915, 1992.
6. Inger Agger: Køn og krænkelse - om politisk vold mod kvinder, 1992.
7. Margrethe Holm Andersen: Heks, hore eller heltinde? - et case-studie om tanzanianske kvinders politiske deltagelse og kønsideologier i forandring, 1993.
8. Ulla Koch: A Feminist Political Economics of Integration in the European Community - an outline, 1993.
9. Susanne Thorbek: Urbanization, Slum Culture, Gender Struggle and Women's Identity, 1993.
10. Susanne Thorbek: Køn og urbanisering, 1994.
11. Poul Knopp Damkjær: Kvinder & rektorstillinger - et indlæg i ligestillingsdebatten, 1994.
12. Birte Siim: Det kønnede demokrati - kvinders medborgerskab i de skandinaviske velfærdsstater, 1994.
13. Anna-Birte Ravn: Kønsarbejdsdeling - diskurs og magt, 1994.

FREIA, Center for Kvindeforskning i Aalborg, er en tværfaglig organisering af kvindeforskere ved Aalborg Universitet, med tyngdepunkt på for det samfundsvidenskabelige fakultet, inden for antropologi, historie, sociologi, politologi, økonomi og udviklingsstudier. Det nuværende forskningsprogram "Kønsrelationer, magt og identitet i et udviklingsperspektiv" er ramme om en række individuelle projekter. FREIA er en del af Institut for Samfundsudvikling og Planlægning.